

kalmi szavakban köszönte meg a magyarhoni unitáriusok iránt nyilvántott rokonszenvet és azt a szívéllyességet, melylyel őt Angliában, mint azok jelenlegi képviselőjét, mindenfelé elhalmozták és elhalmozzák.

Hosszas lenne e gyűlés tárgyaira részletesebben kitérnünk, azért még csak annak fölemlítésére szoritkozunk, hogy Taylor F. (világi) értekezése az „Egyházi pénzügyekről” és Worthington lelkésze a „Vallási közösségről” másodnapon igen érdekes vitatárgyul szolgált a nagy értelmiség és miveltség-gel bíró gyűlésnek és hogy a bezáró soirée az „Alexandra Palace”-ban, melyen az unitárius ügy, polgári és vallási szabadság mellett meggyőző és lelkesítő szónoklatok tartattak, a legkitűnőbbben sikerült és a társulat tagjai melegen ápoltt ügyük hovatovábbi elhaladásából és egymás lelkesedéséből erőt és bizalmat meritve a jövő iránt, megelégedve mondtak egymásnak „Istenhozzád”-ot a jövő nagy gyűlésig.

Angliában az unitarismus a benne levő élethatalomnál s híveinek tevékenysége s áldozatkészségénél fogva mind-mind nagyobb teret hódít meg. S ez intő példa reánk nézve, hogy erőnket mi is teljes mértékben kifejteni, s a tiszta és szabad vallás ügyét néptünk közt a jelenleginél még nagyobb tevékenységgel előbbre vinni, áldozatok árán is törekedjünk.

SZERZŐDÉS. *)

Mely kötetet egyfelől a Főméltóságú magy. kir. Vallás és Közoktatási Ministerium, illetőleg képviselője Moldován Gergely tordaranyosmegyei tanfelügyelő, másfelől az unitáriusok E. K. Tanácsa, mint az unitárius vallásközönség képviselője közt, a mint következik :

*) Addig is, míg a f. évi aug. 25—27. napjain tartott egyházi főtanácsi gyűlésünkről legközelebbi füzetünkben részletes közléseket tehetnénk, sőtünk itten bemutatni tordai gymnasiumunkat illetőleg ezen tanintézetünkben egy polgári iskola beállítása iránt a nagyméltóságú vallás és közoktatási ministeriummal kötött szerződést. Teszszük ezt különösen azért, hogy főleg egyházunk tagjai e szerződés szövegéből magok ismerhessék meg és alkothassanak meggyőződést a mindenesetre nagy fontosságú ügyről s ne induljanak el pusztán oly hírlapi közlések vagy egyéni nyilatkozatok után, a melyek akár e szerződés elfogadását pártoló, akár annak elfogadását ellenző párt nézetét tolmácsolják. Épen ezért részünkről azt most semminemű megjegyzéssel nem kísérjük, különben is e szerződés helyes vagy nem helyes voltát csak a jövő, azon 20 évi idő fogja teljes biztossággal megmutatni, a mely időre az már tényleg megkötöttet. — Szerk.

I. Az unitárius vallásközönség E. K. Tanácsa megengedi, hogy Tordán az 1861. tjkben ^{1215 1215}_{1 2} 1216 parcellaris sz. a fekvő Unitarium Gymnasium helyiségében a Főméltóságu m. k. vallás és közoktatási Ministerium saját költségén egy 6 osztályú állami polgári fiu-iskolát állítson fel és rendezzen be.

II. Az unitárius vallásközönség E. K. Tanácsa a közoktatási kormány rendelkezésére bocsát fennebbi épületben közösen leendő használatra négy alkalmas tantermet, összes felszerelésével, az iskola udvarát, az udvaron levő torna-helyiséget összes felszerelésével, az iskolai könyvtárt, és a gymnasium mindazon taneszközeit, gyűjteményeit, melyek az unitárius vallásfelekezet által fentartandó tanintézet hátránya nélkül a polgári iskolával közösen használhatók lesznek. Továbbá a tulajdonjog fentartása mellett, igazgatói lakásul átadja a tordai 861 tjkben 2 rend, és 1514 parc. sz. a felvett házas telkét, összes tartozékaival együtt, mindezeket a felállítandó polgári iskola céljaira leendő közös használat s illetőleg haszonélvezet végett.

A könyvtárnak állandó óre mindig a vallásfelekezet által kinevezett ott működő gymnasiumi tanár.

III. Az E. K. Tanács nem adja át, illetőleg továbbra is saját hatósága alatt fentartja a gymnasiummal eddig szerves kapcsolatban volt elemi tantintézetet, melynek ezutáni fentartásáról is az unitárius vallásközönség gondoskodik.

A felekezeti iskola céljaira tett, vagy ezután teendő alapítványok, ösztöndíjak, egyházi javadalmak osztogatására, kezelésére, a benlakási kedvezmény és magántanítóság odaitélésére és rendezésére, a benlakási díj megállapítására, egyáltalában az eddigi és ezutáni felekezeti iskola minden oly vagyonára nézve, melyek a jelen szerződés I. és II. pontjaiban megjelölve nincsenek, az unitárius vallásközönség hatósága sértetlenül fennmarad.

IV. A közoktatási kormány kötelezi magát, hogy évenként előleges félévi részletekben (september és martius 1-ső napján) a jelen szerződés I. II. pontjaiban nyújtott engedményekért az unitárius vallásközönség pénztárába Kolozsvárt 1000 egy ezer forint összeget fizet.

V. Ezen szerződés 1878 évi september hó 1-től kezdődőleg 20 évre köttetik. Az E. K. Tanács ezennel engedélyt ad, hogy közoktatási kormány haszonélvezeti jogát az I. és II. pontban körülírt ingatlanokra a maga költségén telekkönyvileg biztosíthassa.

VI. A jelen szerződésből, valamint a békebevezésből felmerülhetõ minden bélyeg és jogi illetékek hordozására a szerzõdõ közoktatási kormány magát kötelezi.

VII. Az intézet magában önálló hat osztályu polgári iskola leend, gymnasiumi tanfolyammal öszszekõtve, oly módon, hogy az unitárius vallásközönség fentartja magának azt a jogot, hogy az intézet öt osztályában a latin és görög nyelvet és az ezekkel kapcsolatos tantárgyakat az önként ajánlkozó növendékeknek, mint rendkívüli tantárgyakat, saját költségén oly mértékben tanítsa, a mint ezt a gymnasiumi tanterv megköveteli.

VIII. A polgári iskola tanterve a közoktatási kormány által újabban kiadott és átvizsgált tanterv leend, tekintettel a VII. pontban foglalt intézkedésre.

IX. A polgári iskola állami jelleggel ruháztatik fel, s gondnokság vezetésére bizatik, mely gondnokság a következõ tagokból alakittatik:

a.) A közoktatási kormány egy képviselõjébõl, ki a gondnokság elnöke.

b) Torda városa egy kiküldöttébõl.

c.) Torda-aranyosmegye egy kiküldöttébõl.

d.) A tordai unitárius gymnasium két fõfelügyelõ gondnokából.

e.) Az intézet igazgatójából, kiket a tanfelügyelõ felterjesztésére a közoktatási kormány nevez ki.

X. A gondnokság hatáskörét s ügyvitel szabályzatát az 1876. évi september 2-án kibocsátott ministeri utasítás szabályozza.

XI. Az intézet igazgatóját az unitáriusok E. K. Tanácsa által kijelölendõ két tanár közül a megyei tanfelügyelõ felterjesztésére a közoktatási kormány nevezi ki. †Az intézet igazgatójául jelenleg Pálfy Károly gymnasiumi igazgató jelöltetik ki, a ki a közoktatási kormánytól a tanfelügyelõ felterjesztésére nyer kinevezést.

XII. A jelenleg alkalmazásban levõ s ez által már minõsült gymnasiumi tanárok közül az E. K. Tanács által kijelölendõ egyik az újonnan felállítandó intézethez a polgári iskola IV. osztályának beállításakor alkalmaztatni fog, illetõleg átvétetik.

XIII. Az egész intézet egy igazgató alatt álland, ki a jelen szerzõdés 3. pontjában fentartottakra nézve az unitáriusok E. K. Tanácsának hatósága alatt álland.

XIV. 1878 sept. 1-én a polgári iskola elsõ és második osztálya, a következõ minden egyes tanévben egy-egy osztály állittatik

be, míg az intézeti 6 osztály beáll, addig azonban a még át nem vett gymnasiumi osztályok fentartása az unitárius vallásközöniséget terheli, tartoznak azonban a gymnasiumi és polgári iskolai tanítók kölcsönösen a két intézetben tanítani, a mint ezt a gondnokság megállapítja.

XV. A klasszikai nyelvek és az unitárius növendékek hittani tanításáról a szerződési idő alatt az unitárius vallásközöniség gondoskodik, az 187⁹/₉ tanévben a vallásközöniség gondoskodik a torna és ének tanításáról is, mindkét állomás azonban a következő évben a cultus tárca terhére fog tölteni be.

XVI. A helységek és felszerelések az 1878 évi szeptember 1-jéig leltár mellett vétetnek és hasonló meynyiségben és minőségben adatnak át a szerződési idő elteltével. Az átvétel napjától tartozik a magas kormány az épületet tűz ellen biztosítani, jó karban tartani, minden viszkereseti jog nélkül.

XVII. Ha azonban az említett telken az iskola kibővítése építkezést tenne szükségessé, a további építkezés csak az unitárius vallásközöniség engedélye és bemutatandó tervnek és költségvetésnek az általi elfogadása után eszközölhető. Ha ily úton valami az állam költségén építtetnék, ugy a 20 év lejártával az egész új építkezést tartozik az unitárius vallásközöniség becsárban átvenni. A becsárt a tordai törvényszék vagy ennek helyébe lépő illetékes bíróság által kiküldendő a közoktatási kormány és a vallásközöniség által kijelölendő egy-egy, összesen három szakértő tagból álló bizottság állapítja meg, mindkét szerződő fél költségén. Az E. K. Tanács fentartja azt a jogát, hogy a használathoz adott telkeken bármikor is építkezéseket tehessen.

XVIII. Felmondás bármely részről a szerződési idő 19. évében történhetik, mi ha elmarad, a szerződés újból 20 évre hallgatag megkötöttnek nyilvánítatik.

Azon nem remélt esetben, ha hazai alkotmányos kormányunk megszűnnék s helyébe más, nem alkotmányos kormány lépnek, vagy ha magyar tanyelv helyett az intézetbe más tanyelv vitetnék be, a szerződés az unitárius vallásközöniség által a folyó tanév vége előtt hat hónappal a szerződési idő folytatában is felmondható.

XIX. Per esetén ezen szerződésből folyó kérdésekre a tordai kir. járás vagy ennek helyébe leendő illetékes bíróság fog dönteni.

XX. Ezen szerződés akkor lesz érvényes, midőn azt mind a közoktatási kormány, mind pedig az unitárius vallásközöniség E. Főtanácsa megerősítette.

Mely szerződést mindkét fél teljhatalmilag elfogadja, s azt három példányban kiállitva aláírják.

Aláírások.

Az unitáriusok Egyh. Főtanácsa 1878 évi aug. 26-án tartott ülésében, 23. sz. alatt kelt végzésével ezen szerződést az unitárius vallásközönség nevében a nagymélt. magy. kir. közoktatási miniszternek f. évi aug. 7-éről 1878 sz. a. kelt leiratában tett azon módosítással, miszerint a szerződés VI. pontjában részletezett költségek felerészben vallásközönségünk által hordoztassanak, elfogadja, helybenhagyja, megerősíti stb.

Aláírások.

K Ü L Ö N F É L É K .

Egyházi főtanácsunk auguszt. 25—27. napjain tartatván meg Kolozsvárt, jelen füzetünkre nézve már késő volt a püspöki és képviselő tanácsi érdekes évi jelentéseket közölni, melyek vallásközönségünk mult évi életének hű és tanuságos képét tükrözik vissza s a melyek egész terjedelemben való közlését következő füzetünkre fentartjuk magunknak. Ez alkalommal csak egy rövid és egészen tárgyilagos leírásra szorítkozunk, tekintettel az elvégzett munkára. 1.) A egyh. főtanácsot, melyen világi részről főgondnok Mlgs Daniel Gábor, egyh. részről főt. Ferencz József püspök urak elnököltek, a főt. püspök ur nyitotta meg emelkedett gyönyörű beszéddel; mire a tárgysorozat felolvasatván, legelsőben is a főjegyzőség kérdése döntetett el, oly formán, hogy Simén Domokos egyh. főjegyző betegeskedése miatti újabb lemondása ez uttal se fogadtatván el, a tényleges szolgálat alól továbbra is felmentetett, a főpapi törvényszékek jegyzőkönyveinek viselése Derzsi József, a jelen főtanácsi jegyzőkönyv szerkesztésére pedig a szakelődök Kovácsi Antal és Nagy Lajos urak bizatván meg. 2.) Az 1878-ik évre utalványozott és kivett 4750 frt államsegély felhasználása az E. K. Tanács véleménye szerint az eddigi módon elintéztetett. 3.) A főtanács házszabályai, melyek két év óta vannak munkába véve, végre megállittattak. 4.) A jövő 1879-ik évre zsinattartás határozatott, mely egyszersmind első püspökünk, a nagynevű Dávid Ferencz háromszáz éves évfordulati emlékünnepe is leend. 5.) A maros-szentkirályi és maros-vásárhegyi ekleziáik egyesítése elvileg kimondatott. 6.) Derzsi János, maros-köri, Barabás Sándor, f. fehérköri felügyelő gondnoki hivatásukban megerősítetttek. 7.) A vadházasságok ügyében tett köri felterjesztések és indítványok adatgyűjtés és tanulmányozás végett áttétettek a püspökséghez. 8.) Egyházi jogtanunk megírása és kinyomatása ujolag az E. K.